

est, nihil ei dominio repugnat, ut nocens præ innocente pereat, atque ut hic vitam propriam, quam peculiari cura tuendam accipit ipse a Deo, alienæ præferat. Nihil habet cruenta defensio, quod divinæ perfectioni obesset, cum sit exercitium juris a Deo concessi, et attingat rem dominio Dei subjectam, contra ac de mendacio dictum est supra.

(b) Si qua eo genere defensionis perturbatio existit in republica humana, omnis culpa penes iniquum aggressorem est. Imo sublato illo jure major immineret perturbatio, quia majus, et frequentius periculum; cum vita optimi cujusque, velut parata præda, hominibus improbis ac nefariis pateret, quorum audaciam ipsa impunitas auget, quam justæ defensionis metus nunc saepe cohibet.

(c) Sine dubio naturale præceptum est, ut alios diligamus, sicut nos ipsos; at cum dilectioni utrique erga alios et erga nos ipsos satisfieri minime potest, eo collisionis casu præceptum nullum est, ut sua cujusque dilectio dilectioni aliorum cedat. Prohibetur a natura effusio sanguinis, nempe injusta, quæ fit odio, vindicta, non servato moderamine defensionis inculpatæ. Secus nec judex sceleratorum sanguinem posset fundere. Cum jus defensionis utpote conatum, omnibus æqualiter conveniat, sibimet adscribere debet iniquus aggressor, si quid incommodi inde habet. In quam sententiam Isocrates adversus Callimachum dixit: *nonne absurdum est, istum in eo periculo a vobis petere misericordiam, quod penes ipsum est, et in quod se ipse conjecit, et quo etiam nunc liberari potest?* Dicunt: aggressor sempiternis suppliciis addicitur, si ex hac vita repente exturbatur: poscit autem caritatis ordo, ut minore malo meo, nempe jactura præsentis vitæ, redimam alterius malum multo majus, longeque gravissimum, quale sunt cruciatus æterni. Quæro, si istiusmodi latronibus parcitur, ideone evadent gehennam? Nec potius et ipsorum improbitas et damnatio crescet, et aliorum temeritas, ut paria tentent, excitabitur? utenti jure suo aliorum malitia obesse nec potest, nec debet; secus nec alieni a vera religione, si bellum inferant, repelli, et orco dari possent, neque a judice capitali sententia mactari, qui obstinate in suo scelere perseverat, quin salubri pœnitentia vitæ æternæ consulat.

(1) C. Si vero. 3. de Sent. excommun. et C. significasti. 18. de homicid.

(2) Henricus a S. Ignatio *Ethic. amor. tom. II, l. X, p. V, c. 4.* ex affectato doctrinæ rigidæ studio docet, non esse licitum privata auctoritate occidere injustum invasorem vitæ: hancque doctrinam esse evangelicam, apostolicam et christianam putat. At enim Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, et interpretatione sacrarum scripturarum, nunquam istiusmodi legem vetantem agnovit; quod satis esse debet homini catholico. De naturali cruentæ defensionis jure agunt Lessius de J et J, l. II, c. IX. dubitatione 8. Molina tract. III. Disp. II. Pufendorf. de. J. N. et G. l. II, c. V, §. 1.

§. CII. Sunt, qui non concessam modo a natura, sed præceptam quoque violentam defensionem volunt,

idque ex stimulis naturæ et sensu doloris, horrore necis, vindictæ ardore colligunt. Dico, fieri posse, ut cuiquam præcepta sit sui defensio, non tam sui, quam aliorum causa, quibus is singulari nexu adstrictus est, et consilere debet, ut primo si quis ex pacto, vi status aut officii ab aliis vim ac necem arcere debet; quod facere non potest, nisi a se primo arceat. Secundo si ex unius salute et incolumitate salus multorum pendet, locumque habet illud Senecæ: *vitam tibi ipsi si negas, multis negas*; quod contingere potest in patrefamilias, duce bellico, principe. Sed hæc singularia sunt, uti et illud, quod contra istiusmodi aggressorem habita ratione boni publici aliquando etiam ipsum jus defensionis cesset. Generatim cruenta defensio, quantumvis concessa, non ob eam causam jure naturali præcepta est; nam finis mere naturalis, qualis est vitæ præsentis conservatio, vel maxime gradus suos habet et limites. Igitur secundum naturales leges de ordine finium postponi aliquando potest alteri fini præstantiori, qui in bono morali virtutis et insignis caritatis situs est; si pro amico mori fas est, et honestum, idque etiam non modo celebratum fuit ab ethnicis, sed etiam commendatum evangelicis institutis (1); cogitandum est, aggressoris etiam iniqui vitam non minus bonum esse, ac vitam amici; et caritatem eo nobiliorem esse, quo illa ab omni labe proprii commodi et ostentationis defæciatior est. Ex stimulis, quos memorant, jus defensionis colligi posse ajo, obligationem nego. Insiti sunt enim hominibus motus etiam commiserationis, caritatis, singularis virtutis. Si sublato defensionis jure misera esset hominum conditio; eadem non minus ob hoc felix est, quod ob aliorum commodum et salutem, studiumque propriæ virtutis ac perfectionis illo jure cedere possit. Ordo caritatis concedit is quidem conservationem sui ipsius præferre conservationi aliorum, nec tamen continuo præcepta jactanda sunt, nisi cessatio ejus juris in aliorum, publicumque detrimentum vergeret. Ex his concludes:

(a) Defensio cruenta contra iniquum aggressorem generatim concessa est hominibus, non præcepta.

(b) Fieri potest, ut ob singularia adjuncta præcepta sit, et sub obligationem cadat.

(c) Denique si boni publici ac communis ratio ejusdem juris usui adversetur, jus istuc in actu secundo impediri, vel suspendi vel cessare potest, ut illicita ac prohibita sit cruenta defensio.

(1) « Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. » *Joan. XV, v. 13.*

§. CIII. Membrorum integritas, status liber a conditione servili, pudicitia, in numero sunt *naturalium* bonorum, sed ejusmodi, ut non multo ipsa vita censeantur inferiora, eidemque ab hominibus passim exæquentur; cum præsertim membra lædi sine vitæ discrimine vix possint, nec vulnera dari ad mensuram: pudicitia tanto pluris valet, quod nulla reparabilis arte sit. Quanti libertas fiat, non modo sensa excelsarum mentium, sed populorum palam facit. Ob hasce causas vix ambigi potest, quin jus connatum ea bona conservandi cum jure securitatis, ac cruentæ defensionis a natura conjunctum fuerit. Desperatio quidem conservandi istiusmodi bona, vel amissionum dolor potestatem non præbet homini semet interimendi: sed nihil, quod dominio summi Dei repugnat, ex violenta eorundem defensione ab eodem concessa inferri potest (1).

(1) Contradiciunt huic doctrinæ multi viri graves, nisi auctoritate et ratione S. Augustini, qui *L. I. de lib. arb.* sic loquitur: *de pudicitia vero quis dubitaverit quin ea sit in ipso animo constituta, quandoquidem virtus est; unde a violento stupratore eripi nec ipsa potest? quapropter legem quidem non reprehendo quæ tales permittit interfici, sed quo pacto istos defendam qui interficiunt non invenio.* Edit.

§. CIX. De bonis fortunæ major controversia est, utrumne defendi cum nece raptoris aut furis possint, si aliter certo peritura sint. In qua re alii hominum labores pro comparandis ac conservandis externis bonis, ac necessitatem istorum pro sustentanda vita exaggerant: alii contra nimiam vitæ, et bonorum inæqualitatem obtendunt, neque proportionem esse dicunt inter hominis vitam, ac fortunas. Segregandos puto casus diversos:

(a) Locum habet cruenta defensio, quando jactura bonorum in extremam necessitatem redigeret spoliatos, ut si quis navigantibus alimenta rapere aggrediatur; tum enim non tam in fortunas, quam vitam fit aggressio.

(b) Si quid nostrum non est, nisi spe, et jure quodam inchoato, id defendi cum nece aggressoris non potest. In statu quidem naturali transactio, vel quodvis remedium lenius suppetit; in civili via juris. Cum homines cupiditate, spe, ac metu occæcati nunc hos, nunc illos obstare sibi ac fortunæ suæ putent; quanta perturbationum ac cædium foret occasio, si in vitam adversantium grassari possent (1)?

(c) Si certum sit jus bonorum, ac dominium, non continuo quævis eorum pars, quæ ad gravem noxam raptoris satis est, ad violentam quoque defensionem sufficit, ac juste damnata est thesis: *regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei* (2). Nullo igitur modo sustineri potest, quod Pufendorfius in hanc illimitate scripsit sententiam: *certum est, non fieri injuriam ei, qui, dum alterius res raptum aut perditum it, occiditur, etsi alias istæ res vitæ hominis æquiparari nequeant. Non in statu quidem naturali, qui injuriam qualemcumque dolo malo intentat, hostis evadit; qui, quo minus extrema quæque patitur, nullo jure, quod in ipso hæreat, munitur. Et cum alter non plus juris ad res meas, quam vitam eripiendam habeat, non minus potestatis mihi ad illas, quam hanc defendendam competit. Quin cum citra res vita postea non possit servari, hanc quoque consequenter impugnat, qui illis me spoliare nititur* (3). At enim quam facile intelligi potest, ejusmodi fieri posse jacturam bonorum, quæ necessitatem extremam non afferat homini, sed commoda duntaxat quædam vel solatia humanæ vitæ eripiat.

(d) Rapianti rem meam jure ferrum et arma opponam cum minis, ut desistat: ac si is pariter arma exerat, non jam rei, sed personæ, ejusque vitæ ac membrorum aggressor existimatur. Ac quotiescunque defensio ac recuperatio bonorum cum vitæ aut membrorum periculo conjuncta est, non dubitant esse justam occisionem; unde furem diurnum, qui se telo defenderit, aut nocturnum quemcumque interfici posse vulgo censent, eo quod ignoretur, quo animo, aut quibus armis instructus veniat. Jurisconsultus Gajus ita inquit: *lex 12. tabularum furem noctu deprehensum occidere permittit: ut tamen id ipsum cum clamore testificetur. Interdum autem deprehensum ita permittit occidere, si is se telo defendat: ut tamen æque cum clamore testificetur* (4). Clamor exigitur, tum ut vicini in testimonium vocentur, tum ut ipse fur clamore deterritus fugam capiat; quo modo si abigi potest salvis rebus, aut si includi, vel sine periculo apprehendi, nefas est ad arma venire (5).

(e) In statu civitatis jus defensionis magnopere restrictum est; quapropter si spes affulget conservandi vel recuperandi res suas ope judicis, privata auctoritate in raptorem sævire non licet.

(N) Quid vero, si nulla istiusmodi spes affulgeat: si honorum rapinae nullum vitae ac corporis periculum adjunctum sit: ac si jactura tanta sit, quæ non in extremam quidem, sed gravem tamen necessitatem conjiciat spoliatum, ut ex honesto vitae genere ad mendicitatem deturbetur, qui spoliatus est; justane censenda erit defensio bonorum cruenta? Hugo Grotius ita disserit: *si tunicam, et pallium deseri jubet Christus, et Paulus damnum aliquod injustum tolerari potius, quam litigari, quæ incruenta contentio est: quanto magis vult res etiam momenti majoris deseri potius, quam interfici a nobis hominem Dei effigiem, eodem nobiscum sanguine ortum?.. Et quamquam hodie omnes ferme tam jcti, quam theologi doceant, recte hominem a nobis interfici posse rerum defendendarum causa, etiam extra eos fines, in quibus lex Mosis et Romana id permittit, puta, si fur jam re accepta fugiat; tamen quin ea, quam protulimus, sententia veterum christianorum fuerit, non dubitamus... Nimirum in hac materia, ut in aliis multis, cum tempore laxata est disciplina, et paulatim interpretatio legis evangelicæ cœpit ad sæculi mores accommodari (6). Ita Grotius, cujus glossator Gronovius hæc subnectit: rursus inculcat Grotius evangelicæ legis perfectionem: quasi perfectio evangelica sit, demere metum grassatoribus nocturnis, et exponere bonos facinorosorum impunitiori audaciæ. De consilio quidem, ac perfectionis studio, quæ extra obligationis necessitatem est, non agitur hoc loco: leges Romanæ, quæ de nocturno fure, aut diurno, qui se telo defendit, statuunt, hunc, quem spectamus casum, haud attingunt. Caritas indigentia proximi subvenire nos jubet, indulgere malitia non jubet. Suspenduntur fures auctoritate publica, non quod vitam hominibus, sed quod bona abstulerint. Pleraque bella geri constat, non quod aliis vita, sed res eripatur; ac ridiculus haberetur hostis, inquit Pufendorfius loco cit. qui ne telis peteretur, protestari vellet, quod ad res duntaxat rapiendas veniat. Si nulla inter vitam raptoris, ac bona fortunæ proportio est, eo prorsus modo, ac sensu, quo nulla inter opera naturæ, et gratiam supernaturalem, vel inter rem spiritualem ac pretium temporale proportio intelligi potest; tum vero, quanta quanta sit bonorum rapina, nulla unquam efficietur proportio, eruntque æque bella gentium, ac supplicia furum prohibita; cum nulla cogitari unquam posset proportio.*

(1) Conf. propositio 32 et 33 inter damnatas ab Innoc. P. XI.

(2) Propos. 31. — (3) De J. N. et G. l. II, c. c. V, n. 16.

(4) L. itaque 4, §. 1. D. ad leg. aquil.

(5) De clamore mentionem non facit jus divinum V. T. Exod. XXII, v. 2.

(6) De J. B. et P. L. 2, c. I, §. 13.

§. CV. Quemadmodum cuiusvis jus a natura tributum est conservandæ existimationis, famæ, honoris quæque his contraria sunt, avertendi, ac repellendi; sic et jus

defensionis, si eadem impetantur a malignis hominibus, adjunctum est. Illud duntaxat ambigitur; quæ sit veræ defensionis ratio, sive quod aptum, aut necessarium nominis ac honoris tuendi medium censi possit; non sola refutatio calumniæ, auctoritas testium, tribunal judicis in statu civitatis, sed etiam occisio calumniatoris, ac monomachia, seu duellum? Inprimis qui diversi incidere casus possunt, inter sese distinguendi sunt:

(a) Pone inimicum calumniam tibi struere, et ita struere, ut ejus declinandæ via nulla appareat, utque honor tuus gravissime periclitetur; aut fac eum tibi contumeliam parare, imo inferre, impingere alapam, fuste percutere, tumque celeriter diffugere, eritne fas honoris invasorem occidere? ane tum justæ defensionis rationem habebit? Negandi rationes infra discutiemus; nunc satis est monuisse, Ecclesiam, quæ est columna et firmamentum veritatis, plures theses condemnasse huc pertinentes, nempe prop. 17. inter damnatas ab Alexandro P. VII, et prop. 30 inter damnatas ab Innocentio P. XI.

(b) Fieri potest, ut a falso accusatore, falsis testibus, iniquo judice præter calumniam etiam injusta sententia ac grave damnum immineat, cujus evadendi via non patet innocenti, nisi eos, vel eorum quempiam occidat. Nefas esse ita occidere, patet ex propositione 18 inter damnatas ab Alexandro P. VII. multo etiam magis, si non de re sua injuste amittenda, sed alia primum acquirenda agitur. Prop. 32 et 33 inter damnatas ab Innocentio P. XI.

(c) Si vir equestris periculum subeat, ne pro ignavo, et timido habeatur, nisi acceptet duellum, ad quod provocatus est; conservandæ famæ causa licebitne acceptare? Non licebit: prop. 2 inter damnatas ab Alex. P. VII.

(d) Si quis non modo famæ periculum subeat, sed officio, quo se suosque sustentat, certo privandus est, nisi offerat vel acceptet duellum? Nonne licebit offerre vel acceptare ad servandas cum honore fortunas? Non licebit: prop. I. inter damnatas a Bened. XIV. in const. *detestabilem*.

(e) Si quis idem honoris ac fortunarum periculum subire cogatur in statu naturali, ita ut nullo alio remedio, nisi acceptando vel offerendo duellum, earum jacturam propulsare posset: aut si tale periculum subiret in statu civitatis male ordinatæ, in qua nimirum vel negligentia vel malitia magistratus, justitia aperte denegatur; eritne etiam tum acceptare duellum, vel offerre nefas? omnino: prop. 4 et 5 ibid.

(f) Anne in ejusmodi honoris discrimine nec simulato acceptare, vel offerre duellum fas erit; quando certo scitur pugnam non esse securam, utpote impediendam ab aliis? fas non erit: prop. 2 ib.

§. CVI. Indicata casuum varietate, vel proposito scopo, quo pertineat, quæ deinceps exposituri sumus, notio duelli evolvi debet, ejusque variæ species enumerari, quæ a præsentis tractatione disjungendæ sunt. Duellum igitur, græce *Monomachia*, est pugna singularis ab utraque parte sponte suscepta *ex condicto*, sive *designato loco et tempore* cum armis ad graviter vulnerandum, vel occidendum aptis. Unde differt a *rixa extemporanea*, quæ fit, dum quidam repentino animi æstu arma stringunt, seseque mutuo insectantur in continenti, non ex composito, nec convento loco quodam vel tempore. Duelli species sunt frequentes:

(a) Apud græcos et romanos duella committebantur solius roboris ostentandi causa; sed ut Constantinus M. edixit, *cruenta spectacula in otio civili, et domestica quiete non placent: quapropter omnino gladiatores esse prohibemus* (1).

(b) Habentur exempla paucorum pugnantium, ut toti exercitui parceretur; idque genus conficiendi belli optabile putant, modo spes certior victoriæ ex prælio obtinendæ non commutetur cum incerto duelli eventu. Singulare fuit duellum inter Goliathum ac Davidem (2).

(c) Usitatissimum fuit olim duellum judiciale, non tantum in dubia quæstione facti, sed etiam juris; ac credebatur præcipue in quæstione facti Deus ipse eventum moderari, etiam in causis mulierum ac clericorum, qui istuc certamen inibant per procuratorem. Ad quem abustum tollendum inserta est decretalibus rubrica, *de clericis pugnantibus in duello* (3).

(d) Offerebatur nonnunquam duellum ad confirmandam dictorum veritatem. Etsi vero ejusmodi duella scuto et fuste facta fuerint; vix tamen sine sanguine, interdum etiam non sine cæde pugnabatur (4).

(e) Post damnata a SS. Patribus, et per leges civiles abolita cruenta spectacula convenire ex condicto solebant nobiles, atque ad virium et animi ostentationem congregari; cum vero summi pontifices et concilia deprehenderent, mortes hominum et animarum pericula inde consequi, severis interdictis istiusmodi congressus prohibiti sunt, negata etiam ecclesiastica sepultura iis, qui in tali certamine obiissent. Huc revocari possunt agitationes taurorum, de quibus supra.

(f) Hodie vero suscipiuntur duella ad vindicandum honorem, et privata causa atque auctoritate, sæpe adhibita certa forma, et solemnitate, missis chartis provocatoriis, adhibitis patris, ut vo-

cant, profanato nomine, invitatis spectatoribus, adjuncto etiam procuratore, quem *campionem* dicunt; et plerumque in *campo franco* securitatem præstante; ut sic plures animæ uno lusu ac certamine diabolico implicentur. Istiusmodi *publicum*, vel *solemne* duellum vocant; cui opponunt *privatum*, quod fit sine istiusmodi apparatu ac ceremoniis, adhibitis tamen patris, quos *secundantes* vocant, qui testes esse debeant pugnae secundum leges peractæ (5).

(1) *L. unic. de gladiatoribus penitus tollendis.* — (2) *I. Reg. XVII.*

(3) *Vid. celeberrimus P. Franc. Xav. Zech de judiciis criminal. §. 365. Unde aliud judiciale duellum vocant, aliud extrajudiciale.*

(4) *Idem loco cit.*

(5) Præter pugnandi leges etiam exceptiones statuerunt provocationi obstantes. *Ibid. §. 364.*

§. CVII. *Duellum non est aptum medium defendendi famam ac honorem, nec omnino rationem defensionis habet.* Analysin hujus thesæ sequentia capita palam facient.

(a) Violenta defensio fit, cum quis vi exerta impedit, ne malum inferatur, aut bonum auferatur, vel cum vi exerta in continenti recuperatur bonum ablatum, repellitur malum illatum. Fac in ignominiam tuam a quopiam dictum aliquid, aut factum fuisse, ceu jactum convicium, pugnum incussum. Etsi vim omnem exeras; tamen, ut dictum non sit, ut factum non sit, quod jam dictum et factum est, vi nulla efficies; quæ igitur defensio tua est? si impacta est plaga, et hostis cessat, vel fugam capit; non defensio, sed vindicta est, quando eum vi insequeris, percutis, sternis. Si puella delibato jam flore pudicitia procum mactat, non pudicitiam defendit, sed injuriam ulciscitur. Sat communis ea sententia est, invasorem pudicitia ferro repelli posse, tum quod ipsa invasio periculum peccati afferat, tum quod integritatem lædat, tum quod decorem auferat nulla arte reparandum. Sed quis unquam jus attribuit puellæ, quæ stuprum passa est, quo complicem sua auctoritate postea interimere possit? aut si interimat; quis eam defensionem dicet, non vindictam? Defensio fit præsentis periculi depellendi causa; siqua e. g. calumnia nondum illata est; quod præsens periculum depellitur? quis scit, alios calumniatori fidem habituros? Si illata jam est, an cædes calumniatoris eam purgabit? ferrum stringere etiam nocens potest, ac præ innocente stringendi causam habet. Quid igitur, si cædes criminis tegendi causa facta putetur? an exturbato ex vita calumniatore, fama continuo redibit? an sanguis absterget labem, anne potius pejorem ac novam inuret?

(b) Siquis contumeliam re aut verbo illatam patienter fert, ac dissimulat; putant, alios homines, qui id coram spectant, vel

narrando acceperunt, existimationem abjecturos: putant offensi famam, et honorem apud alios subire periculum: ni is provocet ad duellum, infamem fore et habendum esse ab omnibus, tanquam ignavum, nullius animi, ad res fortiter gerendas ineptum; hinc legem statuerunt: *si contumelia fit, provocandum est; si provocatio, condicendum.* Quis, obsecro, ita sentit; quis ita loquitur? anne viri sapientes, qui rationem sequuntur, qui veritati inhiant, qui popularem stultitiam norunt, qui animi perturbationem cohibent, qui hominum temeritatem in judicando, qui cæcitatem et insaniam exploratam habent, nec ab aura plebis, aut furiosorum pendent? Summi principes integrum et illæsum volunt honorem ducum, nobilium, subditorum suorum; atqui iidem severissimis edictis duella prohibent; igitur ad tuendum honorem necesse non est, eam legem sequi. Existimatio nominis et fama in judicio hominum de perfectione cujusdam sita est; si hominum judicia discrepant, uti fit sæpenumero, paucorum forte perversorum opinioni sensa, et mores accommodari debent? Constitutiones quidem Ecclesiæ duellorum usum fabricante diabolo, et a barbaris hominibus invecum dicunt; atque ita pariter sentiunt viri quique sapientissimi, doctissimi, gravissimique; quæ est igitur ista lex, quæ ratio tuendi existimationem, famam, honorem? tantine apud virum cordatum valere debent improborum judicia, ut se illis cæce subjiciat abjecto animo: ut humanitatis jura in eorum gratiam conculcet, ipsam humanitatem exuat, vitam ac membra sua, et adversarii præsentissimo discrimini objiciat, eique velut idolo vanissimæ opinionis immolet? Sic nempe homines, qui sanctissimas magistratum, Ecclesiæ, ipsius Dei leges excutere nituntur, tanquam libertati suæ adversas, et molestas nimium; iidem tyrannicis quorundam furiosorum legibus tanquam jugo colla sponte submitunt, moresque et leves ac temerarias opiniones pro norma sentiendi, vivendi, pereundi, habent (1).

(c) Isthæc lex: *si contumelia fit, provocandum est: si provocatio, condicendum;* apertissime obest supremo Dei dominio in vitam, mortemque hominum, obest naturali erga seipsum et alios caritatis præcepto, obest juribus uxoris, familiæ, reipublicæ, quibus et provocans et provocatus arctissimo nexu fere adstrictus est. Fac enim, te contumeliam accepisse, aut fecisse alteri; ad conservandum nomen et honorem continuo necessarium erit, vel offerre duellum, vel oblatum acceptare, vitamque et membra vulneribus ac morti exponere? in tua igitur, vel alterius potestate est, uti voculam proferre minus honorificam, sic contra dominium summi Dei, contra naturalis caritatis præceptum, contra jus uxoris in maritum, jus liberorum in parentem, jus reipublicæ in subditum, qui jure conservari volunt eum, quem sibi suisque commodis adstrictum tenent, vitam suam et incolumitatem prodigere, alienam extinguere.

(1) Homines præter naturæ ac religionis leges sibi met alias innumerabiles, ac sæpe etiam duriores imponunt ex moribus et opinionibus receptis; cujusmodi sunt, quæ in vestitu, salutationibus, consuetudine mutua versantur; in quo genere quædam probanda sunt, plura ferenda: non pauca reprehendenda, uti sunt leges de luxu, prodigalitate, tuendo honore, sumenda vindicta, ipsa etiam ratione educandi liberos, ac norma sentiendi in negotio religionis ac salutis. Mirum est, quanta virtuti impedimenta ponat, quantam improbitati licentiam præbeat peccandi mos; ut sæpe locum habeat illud Cypriani *epist. 2 ad Donatum*: «Esse jam inter nocentes innoxium, crimen est. Malos, quisquis non imitatur, offendit. Consensere jura peccatis, et cepit licitum esse, quod publicum est.»

§. CVIII. *Duellum repugnat naturali juri; quia ineptissimum defendendæ existimationis, famæ, honoris medium est, stolidam falsaque nixum opinione, et in summum præjudicium vergens supremi Dei domini, juriumque, quibus alii gaudent. Concludes sequentia:*

(a) Si omissio aut recusato duello, fortunarum aut muneris jactura fit, hæc ipsa secundum hominum mores ex amisso honore, vel contracta infamia sequeretur; cum duellum nec honorem repararet, nec infamiam deleat; consequens est, ut etiam ineptum sit medium ad fortunas defendendas. Jactura istiusmodi bonorum improbitati hominum erit adscribenda, ob quam naturæ leges conculcari nequeunt; cogitandum cuius est, innumerabiles alios esse homines in hoc orbe, qui imbecillitate virium propriarum, et præpotentia alienæ iniquitatis ingentes calamitates patiuntur, ad quas depellendas uti non licet mediis per sese ineptis et injustis. Quapropter distinctio inter duellum vindex honoris, et vindex fortunarum ad eludendas leges, remque apertam obscurandam est adinventam.

(b) Similiter naturali legi repugnat duellum ea conditione mitiori, ut apparet, initum, ut inflicto alicubi vulnere, certove numero ictuum a pugna desistatur; neque enim aut vulneratio aptum est medium honoris reparandi, neque præsens periculum lethalis vulneris abesse potest; cum, ut supra adnotatum est, nec ipsa vulnera ad mensuram dari possint, et animis incitatis ipso æstu, atque exulceratis, facile contingat, ut pactionis limites prætergressi alter in alterius cædem grassentur. Hinc arreptis armis ad necandum aptis ea etiam, quæ non *fatalia* audire solent, prohibita duella sunt.

(c) Qui fecte et simulato condicunt, vel cum opinione certa, pugnam ab aliis impediendam fore, nisi ex ipsa re et adjunctis jocus pateat, æque in legem naturæ peccant, ac qui in fornicationem, vel adulterium darent consensum, excluso animo re ipsa patrandi. Ex hoc igitur capite, præter alia, jure damnata est a Bened. P. XIV propositio 2 cit. constitutione.

(d) Cum pugna ex condicto et pacto convento fiat, in quo

uterque contrahens æque persona est primaria ; hinc non is modo, qui duellum offert, verum et qui acceptat, aggressor vitæ est, neuter defensor honoris : uterque igitur ad sarcinda injusta damna ex alterius nece provenientia obligatur : uti et is, qui operam præstat efficacem, ex quo duellum vel alterius occisio consequitur (1).

(1) Anno 1751 eruditissimum de duello tractatum ediderat P. Daniel Stadler S.J., qui tum sereniss. S. R. I. principi electori, Baviaræ duci Maximiliano Josepho a confessionibus erat; in eo tractatu cum humanitas quidpiam, ut in re difficili, passus esset auctor, tota Benedicti P. XIV constitutio, anno posteriore 1752 emissa, contra eum tractatum directa dicebatur ab hominibus malevolis, multis passim criminationibus in eundem, ejusque ordinem adjectis. Igitur tuendi honoris et solatii causa literas dedit auctor ad Benedictum P. XIV, ceu communem fidelium patrem, ac literatorum patronum summum; qui responsum misit apostolicæ benignitatis plenissimum. Lectoribus non ingratum fore arbitror, si eas literas ex pagella impressa Monachii A. 1753 typis Franc. Joh. Thuille accurate exscribam. Auctor tractatus inter alia sic scripsit: « Dum sua Sanctitas constitutionem recentem editam per societatis nostræ presbyterum ad me mittere dignata est, novo argumento paternam suam erga me clementiam demonstravit. Ex ea constitutione non solum cognovi, a quibus propositionibus posthac abstinendum sit, sed una et mentem Sanctitatis suæ eo ferri intellexi, ne quis existimet, usum duellorum ulla ratione tolerari posse. Quidquid igitur in meo tractatu aut huic sapientissimæ menti non satis consonum, aut illis damnatis propositionibus affine fuit, ex animo rejicio, pariter strictus futurus posthac in hac materia... Illud tamen excusare me potest, quod potissima auctorum pars, Layman, Sporer, Pichler, Carafa, Milante, plurimique alii non ita rigidi fuerint, rectique tenaces, ac ego, qui soli jacturæ sustentationis necessariæ, conjunctæ cum aperte denegata justitia, duelli licentiam alligavi. Itaque non immerito animum meum affligit, quod passim, etiam in novellis publicis, tum Venetis, tum Germanicis liber meus indigitetur tanquam errorum omnium latibulum. Occasione hac utuntur æmuli, quales in aulis ferme nunquam desunt confessorio, principem suam obfirmanti in virtutis semita contra homines noxios. Existimationem demere si non possunt, atterunt saltem, dum leviter theologia tinctum prædicant conscientia arbitrum. Calamo me facile vindicarem: at abstini hactenus, eoquod dubitarem, an id sanctitati suæ probaretur. »

Epistola summi pontificis ad auctorem.

« Benedictus P. P. XIV. Dilecte Fili, salutem et apostolicam benedictionem. religiosæ ac filiali tuæ erga Apostolicam Sedem obedientiæ laudi vertimus, quod constitutionem nostram adversus duellorum abusum, ac propositiones nonnullas eisdem faventes, non æquanimiter solum, ac reverenter exceperis, sed mentem nostram ita sis assecutus, ut præconceptas opiniones statim rejeceris, et ad propugnandas, docendasque saniores sententias egregie te comparatum exhibeas. Quicumque præjudicii vacuum ad præfatam constitutionem nostram animum adjecerit, luce clarius perspiciet, id unum nobis propositum fuisse, ut omne duellum patrociniū eriperemus, quod catholici, ac prohi ceteroquin doctores, etiam ante opus a te vulgatum, paulo indulgentius ac laxius iisdem præstiterunt. Quare non tam operis tui sententias, quam ab aliis traditas opiniones in examen adductas auctoritate nostra proscriptimus. Prima enim ex damnatis opinionibus est patris Reiffenstuel ordinis Minorum; secunda patris Sporer ord. Recoll., et tertia patris Milante ord. Prædicatorum. Quem quidem delectum eo etiam consilio habuimus, ne in te unum districta videretur censura, et facile omnes intelligerent, nullam esse apud nos in veritate asserenda personarum, institutorumque acceptationem. Ceterum ut famæ atque existimationi tuæ paterno studio consulere-remus, latam a sacra indicis congregatione libri tui proscriptionem suspen-

dimus, atque inter damnatos auctores nomen tuum referri minime permittimus. Hæc autem, si tecum ipse diligenter reputaveris, quæ de te falso in vulgus jactantur, non dissimulabis solum, ut gravem decet ac prudentem virum, sed plane contemnes. Vinces porro obloquentium æmulorum invdiam, tum rei per se perspectæ veritate, tum nostro, aliorumque præclare de te sentientium judicio. Neque ad elevandam vel minuendam, quam apud optimum principem iniisti gratiam, inanes prævalebunt obtreactiones, si pergas, ut facis, religiosæ vitæ conversatione, optimisque studiis, ac laboribus de christiana republica bene mereri. Ita enim fiet, ut, quam apud æquos rerum aestimatores acquisisti, doctrinæ ac probitatis laudem constanter tuearis, nostrumque magis demerearis præsidium, quod tibi nunquam defuturum pollicemur; in ejusque pignus apostolicam benedictionem tibi amanter impertimur. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 3 martii 1753. Pontificatus nostri anno decimo tertio. »

CAPUT XIV.

Uti pleraque hominum negotia, sic et plurima officia versantur circa res externas ad vitæ humanæ necessitatem, commoditatem et honestam jucunditatem conditas.

ARGUMENTUM.

CIX. Primæva communio rerum.
CX. Jure sublata est.
CXI. Notio domini.
CXII. Consectaria.
CXIII. Modus acquirendi.
CXIV. Occupatio.
CXV. Accessio.
CXVI. Reliquiæ communionis primævæ.
CXVII. Jus residuum ex primæva communi-
one.
CXVIII. Modi acquirendi derivativi.
CXIX. Vis ultimarum voluntatum non
est a natura :

CXX. Sed lege positiva.
CXXI. Successio ab intestato.
CXXII. Propior est naturali legi.
CXXIII. Dominium interimisticum.
CXXIV. Jura et obligationes possessoris bonæ fidei.
CXXV. Obligationes possessoris malæ fidei.
CXXVI. Usucapio an natura transferat dominium.
CXXVII. Delicta contra jura domini et possessionis.

§. CIX.

Cum jure conservandi vitam conjunctum est jus utendi externis rebus, ad vitæ conservationem necessariis; in hunc enim finem a Deo conditæ sunt (1). Conservacionis autem nomine non dura tantum necessitas, sed commoditas quædam vitæ et honesta jucunditas venit;